

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Kateřina Volfová

Pohyblivé obrázky

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci, dne

.....

Kateřina Volfová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji svému partnerovi, rodině a přátelům za podporu při realizování této bakalářské práce, dále děkuji také Mgr. Magdaleně Adámkové Turzové, Ph.D. za odborné vedení, rady a čas, který mi věnovala. Nakonec děkuji Jaroslavu Krejčímu za namluvení pohádky k bakalářské práci.

UPOZORNĚNÍ

Tato práce je doprovodným textem k praktické části.

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. POHYBLIVÉ OBRÁZKY.....	7
1.1 VOLVELLES	7
1.2 FLAPS	8
1.3 HARLEQUINADE	8
1.4 DISSOLVING WHEEL – METAMORPHOSIS	9
1.5 PULL TABS.....	9
1.6 LIVING MODELS	10
1.7 MULTIPLE LAYERS	10
2. HISTORIE.....	11
3. OBJEKT.....	14
3.1 KNIHA JAKO OBJEKT	16
4. O POHÁDKÁCH	19
5. ILUSTRACE	21
6. INSPIRACE.....	23
6.1 DAISY MRÁZKOVÁ.....	23
6.2 JIŘÍ TRNKA.....	25
6.3 VOJTĚCH KUBAŠTA.....	27
6.4 MARCEL DUCHAMP	29
PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
7. OBJEKT PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	31
7.1 POPIS OBJEKTU.....	31
8. POSTUP PRÁCE	35
8.1 ÚPRAVA DŘEVĚNÉ SKŘÍŇKY	35
8.2 TVORBA KONSTRUKCE A POHYBLIVÉHO MECHANISMU	36
8.3 PŘÍPRAVA HLAVNÍ DESKY	38
8.4 AUDIOZÁZNAM	41
8.5 VZNIK PŘÍBĚHU	42
8.6 PŘÍBĚH K POHYBLIVÝM OBRÁZKŮM	42
9. INSTALACE	44
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
SEZNAM OBRÁZKŮ A ZDROJE	51
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	54
ANOTACE.....	55

ÚVOD

Tato práce se věnuje obrázkům, které se pomocí diváka mechanicky pohybují. Jde o pohyblivé obrázky, které jsou v současnosti k vidění zejména v knihách pro děti. Knihám, které tyto mechanismy obsahují, nejen pohyblivé, ale také prostorové, se říká *pop-up* knihy.

Klasická pop-up kniha využívá toho, že na první pohled vypadá jako kniha úplně obyčejná, a právě tato obyčejnost ještě více podnítlí pocit divákova překvapení, když knihu otevře. V případě mé bakalářské práce je však forma klasické knihy nahrazena jinou formou, a to objektem. Zde je kniha jen jakousi metaforou a s knihou, kromě ilustrací, nemá moc společného.

Stejně jako je tajemství ukryto právě v obyčejnosti pop-up knih navenek, je v případě mého objektu skryto očím vše do dřevěné skříňky, která má podobu malých dveří. Dveří do pohádkového světa. Jedná se o knihu zpracovanou formou objektu.

Myšlenka a cíl této bakalářské práce je vytvořit hračku či objekt pro děti. Nejen pro děti malé, ale také pro ty děti, které jsou stále v nás. Které si rády hrají a s radostí pohádky prožívají.

V teoretické části se věnuji uvedení do tématu pohyblivých a prostorových obrázků, seznámení se jmény mechanismů, které se v průběhu historie použily a také krátkým vhledem do historie pohyblivých obrázků a pop-up knih celkově. Uvedu několik představitelů, kteří se v historii věnovali tvorbě těchto ilustrací a kteří se jim věnují dnes.

Další kapitola je věnována uměleckému objektu a netradičnímu zpracování knih, tzv. autorských knih nebo knih jako objektů. Dále historii nahlížení na tuto formu pojetí knihy.

Následně se pokouším alespoň ve zkratce přiblížit pohádky a příběhy, jejich historii a snahy o jejich interpretaci, druhy pohádek a také něco o jejich psychologii.

Praktická část je věnována zejména postupu práce, volbě materiálů a prostředkům, kterými byl objekt vytvořen. Na konci této části bude forma instalace objektu s fotografickým doprovodem.

V závěru je zrekapitulován celý postup, způsob práce a zhodnocení průběhu tvorby.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pohyblivé obrázky

Pohyblivé obrázky jsou poněkud jiným, netradičním způsobem ilustrace. V tomto případě se jedná o pohyblivou ilustraci s otáčivým, mechanickým pohybem okolo svého středu a řadí se mezi tzv. pop-up mechanismy. Mezi ně však nepatří pouze pohyblivé ilustrace, ale také ty prostorové. Ty se uplatňují zejména u dětské literatury, u stejnojmenných pop-up knih. Tento název byl použit až ve třicátých letech 20. století, dříve byly nazývány v angličtině, a to *movable books* nebo *turn ups*.¹

Pro lepší orientaci vás nejprve seznámím s nejčastějšími mechanismy, které se u pop-up knih využívají. Převážně jsou všechna jména v angličtině, jelikož tyto mechanismy u nás pojmenovány nebyly, jsou pouze převzaty.

1.1 Volvelles

Je nejprimitivnějším mechanismem pohyblivých obrázků a také nejstarším. Název je odvozen od latinského *volvare*, což znamená otočit se. Tento typ byl vynalezen spíše pro účely v oboru astronomie a také k určování křesťanských svátků v průběhu celého roku. Je kruhovitého tvaru s upnutím ke středu, pohyb je tvořen ručičkou, která se posouvá a udává hodnoty.²

Obrázek 1: *Volvelle*

---

¹ MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online]. ©2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z:

<https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

² GRAVELLE, Michelle, Anah MUSTAPHA a Coralee. ArchBook. *Volvelles* [online]. Leroux, 2012 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z: <http://drc.usask.ca/projects/archbook/volvelles.php>

1.2 Flaps

U nás také *klapky*. Jde o vrstvenou ilustraci, kdy se odkrývá postupně jedna vrstva za druhou, které jsou přes sebe. Tento typ se začal objevovat od 16. století v naučných knihách o anatomii, kdy se na sebe vrstvil orgány tak, jak jsou v těle poskládány.³

Obrázek 2: *Flaps*

1.3 Harlequinade

Neboli *turn-up*. Způsob zvětšení formátu knihy tím, že je složena na čtvrtiny. Postupným odkrýváním a otevíráním se formát zvětšuje. Tyto strany jsou navíc ještě opatřeny klapkami, které formát také zase o něco rozšiřují. Kniha tak pohybem klapek mění obrazy. Tento typ byl pojmenován podle jména Harlequin v divadelní hře.⁴

Obrázek 3: *I. Harlequinade*

Obrázek 4 : *II. Harlequinade*

³ STARR, Michelle. 17th-century flap book details the wonders of anatomy. *Cnet* [online]. 10.1.2016 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.cnet.com/news/17th-century-flap-book-details-the-wonders-of-anatomy/>

⁴ 'Novelty books' in the children's books collection. *KB, National libraries of the Netherlands* [online]. Zwolle: Waanders, 2001 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.kb.nl/en/themes/novelty-books-in-the-childrens-books-collection>

1.4 Dissolving wheel – metamorphosis

V překladu *propouštějící* či *měnící se*. Tato ilustrace se doslova proměňuje před očima. Mechanismus tvoří prostříhané lamely z papíru, obrázek bývá do kruhu, ale může mít i jiný formát a lamely jsou tak prostříhány buď vertikálně, horizontálně nebo centrálně. Obrázkem pak točíme či posouváme, lamely se pohybují a obrázek se mění.⁵

Obrázek 5: *Dissolving wheel* z knihy *Dean's new book of dissolving views*

1.5 Pull tabs

Jde o mechanismus složený z několika menších pospojovaných dohromady. Tento způsob tvorby může být jednoduchý nebo velmi spletitý. Záleží na tom, kolik rozmanitých pohybů na obrázku chceme. Zda jsou všechny stejným směrem nebo je každý jiný. U složitějších jsou pohyblivé prvky “šoupátka“ pospojována speciálními drobnými nýtky. Rozpohybováním jednoho se dá do pohybu celek.⁶

Obrázek 6: *Pull tabs* od *Lothara Meggendorfera*

⁵ GERTZ, Stephen J. An Unrecorded And Incredibly Rare Dean & Son Movable Book Is Discovered. *Booktryst* [online].14.11.2012[cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <http://www.booktryst.com/2012/11/an-unrecorded-and-incredibly-rare-dean.html>

⁶ RUBIN, Ellen G. K. Pop-up and Movable Books In the Context of History. *The Pop-up Lady* [online].©2019 New York, 2005 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

1.6 Living models

V překladu *živoucí*. Jsou to vlastně všechny trojrozměrné prostorové ilustrace. Kniha se rozevře a z ní vyroste prostorový objekt.⁷

Obrázek 7: *Živoucí model V. Kubašty*

1.7 Multiple layers

Je velmi podobný předchozímu, zde se ale předpokládá otevření v pravém úhlu a na šířku. Tento typ hojně využíval náš český ilustrátor Vojtěch Kubašta.⁸

Obrázek 8: *Multiple layers*

---

⁷ MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online]. ©2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

⁸ KRÍŽOVÁ, Karolína. *POP-UP: Historie a současnost* [online]. Zlín, 2012 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/28504486-Pop-up-historie-a-soucasnost-bca-karolina-krizova.html>. Diplomová práce. UTB ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací. Vedoucí práce Dr. ak. soch. Rostislav Illík.

2. Historie

Pohyblivé obrázky, či celé pohyblivé knihy jsou dnes nazývány jako *pop up knihy*. Tento název poprvé použilo newyorské nakladatelství Blue Ribbon ve 30. letech 20. století. Předtím se tyto knihy nazývaly *metamorphoses books*, *harlequinades* nebo *turn up*, tyto názvy se vyvíjely spolu s vývojem pohyblivých obrázků. Tyto mechanické obrázky jsou známy dávno předtím. První pohyblivé obrázky byly vyrobeny již ve středověku a sloužily například při astronomii jako pomůcka pro představu pohybu hvězd na obloze či při studiu anatomie. Prvním konstruktérem pohyblivého obrázku byl podle Ann Montanaro spisovatel Ramon Llull ve 13. století. Ten použil velmi jednoduchý mechanismus rotačního disku s ručičkami tzv. *VOLVELLES*.⁹

Podle Ellen G. K. Rubin byl prvním konstruktérem anglický benediktinský mnich jménem Matthew Paris, který využil *VOLVELLES* pro svoji “Chronica Majorca“, která sloužila k vypočítání křesťanských svátků v nadcházejícím roce.¹⁰

Až do 18. století byly tyto mechanismy využívány zejména k účelům vzdělávání, využívaly se v astronomii a dalších jiných oborech. To se změnilo, když nakladatel Robert Sayer vydal svou knihu s užitím mechanismu *metamorphoses*, také nazývané podle jedné divadelní hry *harlequinades*. Velmi populárními se mezi dětmi v 19. století staly papírové panenky. Nejedná se o mechanismus jako takový, ale byly to knihy s papírovými panenkami bez oblečení, součástí knihy byly také oblečky, které se mohly různě panenkám oblékat a kombinovat.¹¹

Ve velkém množství se knihy s prostorovými a pohyblivými mechanismy začaly vydávat v nakladatelství jménem Dean&Son založeném roku 1800. Během let 1860 až 1900 vydali na 50 titulů těchto pohyblivých knih.¹²

---

⁹ MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online]. ©2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

¹⁰ RUBIN, Ellen G. K. Pop-up and Movable Books In the Context of History. *The Pop-up Lady* [online]. New York, 2005 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

¹¹ ‘Novelty books’ in the children’s books collection. *KB, National libraries of the Netherlands* [online]. Zwolle: Waanders, 2001 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.kb.nl/en/themes/novelty-books-in-the-childrens-books-collection>

¹² MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online] ©2020. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

Významným jménem ve světě pohyblivých knih v Německu je Lothar Meggendorfer, zvaný také jako *génius Zlatého věku pohyblivých knih*, který se odehrával během 19. století.¹³

Spisovatel a ilustrátor, který svou první knihu z roku 1878 pojmenoval “Living pictures“. Tato kniha byla prvotně pro jeho syna jako vánoční dárek. Jeho mechanismy jsou často velmi složité a spojené v několika pohybech najednou, často jeden pohyb vyvolá několik dalších současně. Využíval zmíněnou techniku *PULL TABS*.¹⁴

Během války šly pohyblivé obrázky do ústraní a nerozvíjely se. V roce 1929 však znovu začaly vzkvétat a zdokonalovat se v rukou S. Louise Girauda a to ve formě, která je nazývána živoucí modely neboli *LIVING MODELS*. Tyto knihy jsou považovány za autentické pop-up knihy. Když ji otevřete, vynoří se před vámi 3D objekt pozorovatelný ze všech stran. Dalším významným nakladatelstvím bylo Blue Ribbon, které dalo pohyblivým a prostorovým knihám název *pop-up*.¹⁵

Během 50. let byly produkovány inovativní pop-up knihy nakladatelství Artia, pro které pracoval Vojtěch Kubašta jako hlavní tvůrce těchto knih. Pod jeho rukama vzniklo několik desítek až stovek těchto knih.¹⁶

Pracemi Vojtěcha Kubašty se nechal inspirovat další *knižní konstruktér* Američan Waldo Hunt. Pop-up knihy tak během 60. let zažily tzv. *renesanci* neboli 2. *zlatý věk*.¹⁷

Za zmínku jistě stojí také ilustrátor, *papírový inženýr* a první výherce *Meggendorferovy ceny* od Společnosti pohyblivých knih Robert Sabuda,¹⁸ působící od devadesátých let minulého století až dodnes. Vytváří knihy s použitím *LIVING MODELS*. Je charakteristický svými velmi složitými a bohatě prořezávanými modely.

---

¹³ RUBIN, Ellen G. K. Pop-up and Movable Books In the Context of History. *The Pop-up Lady* [online]. ©2019 New York, 2005 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

¹⁴ 1965 to Present. *University Libraries* [online]. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://library.unt.edu/rarebooks/exhibits/popup2/present.htm>

¹⁵ MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online]. ©2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

¹⁶ Tamtéž

¹⁷ RUBIN, Ellen G. K. Pop-up and Movable Books In the Context of History. *The Pop-up Lady* [online]. ©2019 New York, 2005 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

¹⁸ RUBIN, Ellen G. K. A Timeline History of Movable Books. *The Pop-up Lady* [online]. ©2019 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/a-timeline-history-of-movable-books/>

Jsou obdivuhodné, avšak s provedením ilustrace a rukopisem to tak dle mého názoru není. Ilustrace na mě ve většině případů působí uměle a tvrdě. Výjimkou ale jsou “Young Naturalist’s Pop-up Handbook: Beetles“ a také “Butterflies.“ Dále je to “Encyclopedia Prehistorica“.¹⁹

Obrázek 9: “Butterflies“

Obrázek 10: “Beetles“

---

¹⁹ Fold, Flap, Peek, Pull, Pop. J. Willard Marriott Library, University of Utah [online]. [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.lib.utah.edu/collections/rarebooks/exhibits/past/ffppp.php>

3. Objekt

Objekty se nachází všude kolem nás. Je to v podstatě vše, co nás obklopuje. Objekty denní potřeby. Pojem objektu ve výtvarném umění je znám až od 20. století s příchodem Marcela Duchampa a jeho ready-mades.²⁰ Podle Slovníku pojmů z dějin umění je to *„předmět, v užším smyslu označení pro artefakt i vydělenou část přírody nebo jiné skutečnosti, která v jiných věcných a ideových souvislostech působí výjimečností svého tvaru, struktury, barvy a získává nový význam, v širším, méně prozkoumaném smyslu označení pro vytvořené dílo bez praktického účelu, jež se dosud vymyká kategoriím realismus a abstrakce, figurativní a nefigurativní...význam předmětů moderní lidské civilizace nově zhodnocuje umění 20. stol. nejprve při vlepování potištěných vinět ap. do kubistického obrazu nebo jako součást koláží dadaistů a surrealistů... Užití trojrozměrného předmětu nebo jeho části v nových konstrukčních souvislostech se odvíjí od hnutí dada (tzv. ready-made u M. Duchampa) až po sochařské mobility 30. a znovu 50. a 60. let 20. stol...“²¹*

Duchamp tak ukázal, že je možné vystavit obyčejnou věc, která umístěním na neobvyklé místo dostane jiný smysl, nové hodnoty.²² Zákonitě pak objekt velmi úzce souvisí s instalací, která je jeho součástí, doplňuje a podtrhne myšlenku objektu, se kterou ji umělec vystavoval.²³

Další umělci pracující s objekty jsou například Robert Rauschenberg s jeho asamblážemi nebo také Armanovy akumulace.²⁴ Z českých umělců to je například Petr Nikl, umělec, který se věnuje několika odvětvím jako je malířství, grafiky, pak také performance či zpěv, působení v divadle tvorba loutek a psaní knih. Je autorem hravých interaktivních instalací, kde se divák stává součástí a hybnou silou pro chod objektu.²⁵ Uspořádal například spolu s dalšími umělci výstavu nazvanou “Orbis Pictus“, která se

---

²⁰ BADALÍKOVÁ, Olga. *Socha - Objekt - Bytost*. In: BLAŽEK, Timotej a kol. *Objekt a materiál v umění a edukaci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 25-54. ISBN 978-80-244-4775-9.

²¹ BLAŽÍČEK, Oldřich J. a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Ilustroval Zdeněk NETOPIIL, ilustroval Jaroslav STANĚK. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0246-6. s 142.

²² BLAŽÍČEK, Oldřich J. a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Ilustroval Zdeněk NETOPIIL, ilustroval Jaroslav STANĚK. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0246-6.

²³ BOUCHALOVÁ, Barbora. *Dadaistický a konstruktivistický objekt a jeho dědicové* [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/118865>/Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze: Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Bláha J., Ph.D.

²⁴ tamtéž

²⁵ Petr Nikl. *Meander* [online]. ©1995-2018 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/petr-nikl/>

věnuje základním myšlenkám J. A. Komenského. Těmi jsou, že nejpřirozenějším způsobem učení je hra, která je univerzálním komunikačním prostředkem, jenž probouzí touhu po poznání.²⁶ Jeho dalšími interaktivními expozicemi jsou Kolektivní výstava “Hnízda her“ z roku 2000 v pražském Rudolfinu nebo také velká výstava “Play“ z roku 2010. Ve svých instalacích často využíval zvuk.²⁷

Obrázek 11: *Pohyblivá krajina* Petra Nikla na výstavě “Orbis Pictus“

Dalším velmi významným tvůrcem objektů je František Skála (*1956). Mimo jiné je také ilustrátorem, malířem a řezbářem.²⁸ Vytváří převážně menší objekty inspirované přírodou z materiálů nalezených, starých, tak, že je znovu použije. Snad jedním z jeho nejznámějších jsou “Saigonáři“, autíčka z odpadového materiálu, kovu nebo ze dřeva. Dále jsou velmi zajímavé “Objekty s vnitřním světlem“ (obrázek 12), které působí naprosto kouzelně a tajemně. Dalším pozoruhodným jsou miniaturní sochařské objekty, svým způsobem hračky, ze Skálova příběhu “Skutečný příběh Cílka a Lídy“, který se odehrává ve skutečném prostředí, které je nafocené. Jeho objekty působí hravě a okouzlují nejenom děti, ale také dospělé.²⁹

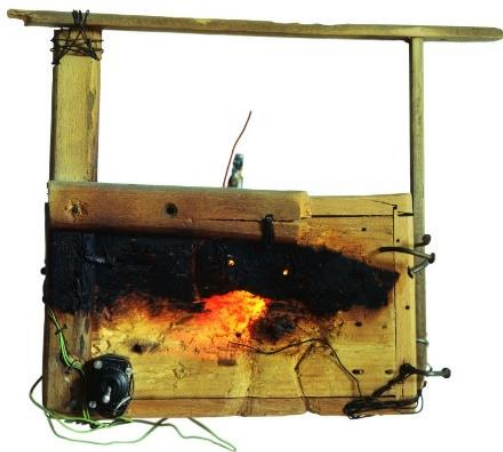
---

²⁶Hra pro malé i velké. *Orbis Pictus Play Zlín* [online]. Zlín, ©2016 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://www.orbis-pictus.com/>

²⁷Petr Nikl. *Artlist* [online]. Praha, ©2006-2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/petr-nikl-881/>

²⁸František Skála: Hra je hrozně vážná věc. *Paměť národa* [online]. Praha, c2008-2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/skala-frantisek-1956>

²⁹Na výletě v Podlesí. *Artalk* [online]. Brno, 2015, 1.4. 2015 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2015/04/01/na-vylete-v-podlesi/>

Obrázek 12: "Trand'ák" (1983)

Obrázek 13: Auta ("Saigony")

3.1 Kniha jako objekt

Kniha jako objekt by mohla být považována za určitý druh autorské knihy, její nové pojetí ve formě objektu, který vizuálně s formou nemá často nic společného, není to však pravidlo. Vyjádřením a myšlenkou jsou objekt s knihou určitým způsobem spojeny. Autoři si při zpracování záměrně vybírali netradiční materiály jako je například dřevo, kov, beton či textil a mnoho dalších.

Kačerovská uvádí definici objektu Jiřího Valocha: „*Knihu – objekt můžeme chápat jako aktualizaci vlastní podoby knihy, jejího obvyklého uspořádání, tvaru apod. Snad bez výjimky jsou to autorské realizace tvůrců, většinou básníků nebo výtvarníků, kteří jsou zaujati knihou jako určitým kulturním a kultovním fenoménem, vycházejí z navyké podoby knihy a tuto podobu – někdy jemně, někdy značně radikálně – obměňují a proměňují.*“³⁰

U pojetí knihy jako objektu můžeme pracovat na knize již existující, je možné zpracovat obsah knihy nebo také postoj či názor na ni. Může a nemusí se také jednat o ready-made. Většinou se instalace skládají z jednoho objektu nebo ze série menších. Knihy jako objekty se začínaly objevovat již v období dadaismu a surrealismu.³¹

---

³⁰ KAČEROVSKÁ, Julie et al. *Kniha - objekt ve veřejném prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2013. 285 s. Edice FaVU: publikace prací absolventů doktorského studia FaVU VUT v Brně. ISBN 978-80-214-4840-7. s. 50.

³¹ KAČEROVSKÁ, Julie et al. *Kniha - objekt ve veřejném prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2013. 285 s. Edice FaVU: publikace prací absolventů doktorského studia FaVU VUT v Brně. ISBN 978-80-214-4840-7.

První takovou knihu vytvořil Marcel Duchamp a pojmenoval ji “Unhappy ready-made“ v roce 1919. Poslal ji svojí sestře na svatbu do Paříže. Jednalo se o knihu geometrie na provázku, kterou si manželé měli pověsit z balkónu o svatební noci.³²

Dalo by se říci, že tento objekt od Duchampa byl zároveň autorskou knihou. Tyto dva pojmy se víceméně prolínají a jsou považovány za totožné. Například Kačerovská mluví o objektu, Bartošová zase o autorské knize. Hovoří o tom, že kategorie autorské knihy se vymeziła až během 60. let 20. století, přitom, jak bylo již zmíněno, tyto knihy vznikaly již 40 let předtím.³³

„Autorská kniha je zvláštní uměleckou kategorií, která se vymeziła v rámci výtvarné avantgardy šedesátých let dvacátého století. Věnují se jí nejen knižní grafici, ale také kreslíři, malíři, fotografové a další výtvarníci. Autorská kniha mívá rozličné podoby – od klasické knihy, která pracuje s textem, přes obrazovou knihu až po objekt, který má s knihu málo společného. Pestré je také využití materiálů: papír, plast, kov, textil, dřevo, beton. Podstatnou součástí autorských knih je jejich obal, schránka, v níž jsou uloženy.“³⁴

K autorské knize se přiklánějí směry, které se snaží odpoutat od umělecké tradice. Jsou to ti autoři, kteří spadají například do konceptuálního umění. Tohoto netradičního pojetí využívá také hnutí FLUXUS, které knihu použilo jako nástroj a v jejich rukou se autorská kniha stává intermediálním dílem. Umělci, kteří tyto knihy tvořili, jsou například Milan Knížák se svou betonovou knihou “Kniha dokumentů“, dále je to Petr Nikl a jeho plyšová kniha, Vratislav Havlík s “Prostorovou kresbou“ anebo také Jiří H. Kocman, který se celkově věnuje paper-artu, konceptuálnímu umění a autorské knize.³⁵

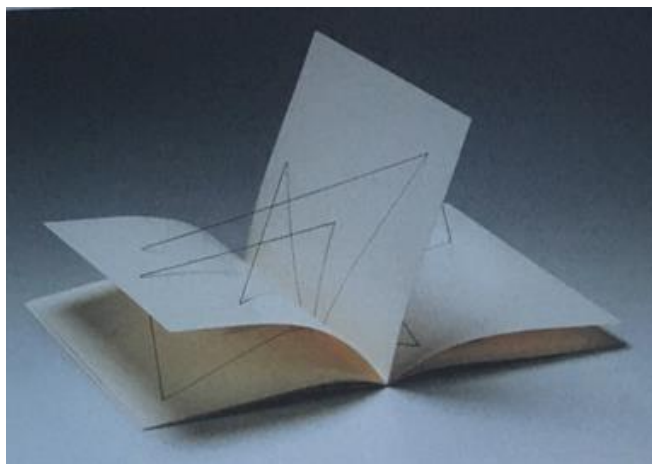
---

³² KAČEROVSKÁ, Julie et al. *Kniha - objekt ve veřejném prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2013. 285 s. Edice FaVU: publikace prací absolventů doktorského studia FaVU VUT v Brně. ISBN 978-80-214-4840-7.

³³ RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6.

³⁴ *Muzeion: Časopis Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2016, **2016**(4). ISSN 2464-5710. s.16

³⁵ RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6.

Obrázek 14: "Černá prostorová kniha" od Vladimíra Havlíka

Obrázek 15: "Kniha dokumentů" Milana Křížáka

Obrázek 16: Kniha s plyšem od Petra Nikla

4. O pohádkách

Pohádky a vyprávění příběhů jsou pro člověka velmi důležité. Píší pro člověka, jelikož to nejsou jen děti, ale čas od času také dospělí, kdo je potřebuje. Jsou zásadní zejména pro děti, a to od raného věku. Vyprávění pohádek je pro vývoj dítěte velmi příznivé a blahodárné. Dalo by se říci, podle Steinera, že jsou jakousi *potravinou pro duši dítěte*.³⁶

Pohádky nemají mít pouhý mravoučný a poučný podtext a záměr. Jsou: „*především útvar uměleckého slova a byla složena k vyprávění, k tomu, aby obraznost slova vyvolávala skryté obrazy imaginace dřímající v dětské psychice, v mysli posluchače.*“³⁷ To znamená, že mají za úkol podporovat a živit dětskou představivost, fantazii a vnitřní bohatost, která je pro budoucí život dospělého jedince tak důležitá.

Dalším ze smyslů pohádek je vnesení řádu a smyslu do světa dítěte, který mu často může připadat nesrozumitelný.³⁸

Prostřednictvím pohádky může být dítěti umožněno citlivým způsobem „prožít zlo ve světě“ a to skrze zlé vlky, čarodějnice či lstivé lišky a jiná pohádková stvoření.³⁹

Máme mnoho druhů pohádek a neexistuje jedno jediné univerzální rozdělení či systém, kterou pohádku kam přiřadit. Jsou různá rozdělení u různých autorů. Dle Šmahelové je důvod nesystémovosti také v tom, že pohádka vždy přesahuje stanovené hranice, vzdoruje jim. Je svým způsobem živá, a proto se příliš nedaří ji do systému či šablony zařadit.⁴⁰

Stejně tak je často problém pohádku vyložit a rozebrat. Vykládat pohádky obvykle znamená převádět jejich živé obrazy v mrtvé pojmy, v jakési „symboly“. Jak poukazuje Hradil, intelekt má potřebu vše zpředmětnit. Znehybnět tak obrazy, které promlouvají k našemu citu. Z psychologického hlediska je děj pohádek dějem v lidské duši, pojmenováním ztratí ono kouzlo, sílu a živoucí obraz zmrtví.

---

³⁶ HRADIL, Radomil a Rudolf STEINER. *Klíč k pohádkám: jak porozumět pohádkám a jejich obrazům*. Hranice: Fabula, 2016. ISBN 978-80-87635-52-0.

³⁷ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2, s. 8.

³⁸ ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.

³⁹ CARLGREN, Frans. *Výchova ke svobodě: pedagogika Rudolfa Steinera: obr. a zprávy ze svět. hnutí svobodných waldorfských škol*. Praha: Baltazar, 1991. ISBN 80-900307-2-6.

⁴⁰ ŠMAHELOVÁ, Hana. *Prolamování struktur*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0340-3.

„Intelektuálním výkladem sice pohádky možná „pochopíme“, zároveň je však zahubíme a zbavíme účinnosti.“⁴¹

Dalo by se poukázat na to, že základní vlastnosti některých pohádek se s obměnami v jednotlivých národnostech opakují v určitých aspektech. Například se může změnit podoba pohádkového hrdiny. Smysl však zůstane stejný.⁴²

---

⁴¹ HRADIL, Radomil a Rudolf STEINER. *Klíč k pohádkám: jak porozumět pohádkám a jejich obrazům*. Hranice: Fabula, 2016. ISBN 978-80-87635-52-0. s. 137

⁴² SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998. ISBN 80-85010-06-2.

5. Ilustrace

Je výtvarným uměleckým doprovodem myšlenky vyjádřené slovem a má za úkol umocnit pocit nebo dojem z psaného slova. Psané slovo může být vědecké nebo literární. Prostředky ilustrace jsou stejné nebo podobné jako u malířství jak po technické, tak po umělecké stránce. Ilustrace je velmi úzce spojena s knihou. Stejně jako kniha se v průběhu historie měnila. Kniha dle Matějčka osvobodila ilustraci z područí malířství a vyvíjela se po boku vývoje knihy. Ilustrace totiž nemusí být nutně jen malbou, ale také různými grafickými technikami nebo může být také kreslená. Možností je mnoho.⁴³

Ilustrace však nemusí být nutně spojena pouze s knihou, může být doprovodem také k novinovým textům, objevuje se na pohlednicích, sešitech.⁴⁴

*„Na rozdíl od malíře je cílem ilustrátora vyprávět příběh.“ Norman Rockwell.*⁴⁵

Vyprávění příběhů pomocí obrazů je známé již od pradávna, například: „...malba nástěnná, jejíž funkcí bylo zpřístupnit širokým vrstvám negramotného lidu křesťanský světový názor a stát se jakousi obrazovou knihou pro nevzdělané.“⁴⁶

V dobách, kdy obyčejní lidé často neuměli číst, pro ně byly fresky, nástěnné malby i textilní velkoformátové tapisérie vyprávěným příběhem beze slov. Takovým předchůdcem pro ilustraci byla například Tapisérie z Bayeux z 11. století, která zobrazuje vpád Normanů do Velké Británie v roce 1066 nebo také Sixtinská kaple od Michelangela či fresky v rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě. Z historie také můžeme znát některá významná literární díla ilustrovaná umělci jako je například Delacroix, jenž ilustroval Goetheova „Fausta“ či knihy Lewise Carrola, jako je právě „Alenka v říši divů“.⁴⁷

S ohledem na dětskou literaturu má ilustrace velmi širokou působnost přes lepoprela, prostorové knihy, naučné a vzdělávací knížky až po ilustrovanou beletrii. Tyto knihy jsou často psány i ilustrovány jedním autorem, není to však pravidlo. Za první ilustrovanou knihu pro děti je považována „Orbis Pictus“ od Jana Amose Komenského

---

⁴³ MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: Jan Štencel, 1931.

⁴⁴ Tamtéž

⁴⁵ WIGAN, Mark. *Umění ilustrace: vizuální myšlení*. Brno: Computer Press, 2010. *Základy designu*. ISBN 978-80-251-2970-8. s. 88.

⁴⁶ MRÁZ, Bohumír. *Dějiny výtvarné kultury pro 2. ročník SUPŠ, studijní obor užité umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. *Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství)*. s. 121.

⁴⁷ WIGAN, Mark. *Umění ilustrace: vizuální myšlení*. Brno: Computer Press, 2010. *Základy designu*. ISBN 978-80-251-2970-8.

ze 17. století. Další knihy, které byly mezi prvními jsou “Robinson Crusoe“ a “Gulliverovy cesty“.⁴⁸

Obrázek17: Tapisérie z Bayeux

	Cornix cornicatur, a a The Crow crieth.	A a
	Agnus balat, b é é é The Lamb blaiteth.	B b
	Cicada stridet, ci ci The Grasshopper chirpeth.	C c
	Upupa dicit, du du The Whooppoo saith.	D d
	Infans ejulat, é é é The Infant crieth.	E e
	Ventus flat, fi fi The Wind bloweth.	F f
	Anser gingrit, ga ga The Goose gagleth.	G g
	Os halat, háh háh The mouth breatheth.	H h
	Mus mintrit, í í í The Mouse chirpeth.	I i
	Anas tetrinnit, kba kba The Duck quaketh.	K k
	Lupus ululat, lu ulu The Wolf howleth.	L l
	Ursus marmurat, mun mun The Bear grumbleth.	M m
	R 2	Felis

Obrázek 18: Ukázka z knihy “Orbis Pictus“

⁴⁸ WIGAN, Mark. Umění ilustrace: vizuální myšlení. Brno: Computer Press, 2010. Základy designu. ISBN 978-80-251-2970-8.

6. Inspirace

Inspirací pro tvorbu praktické části mé bakalářské práce mi bylo zejména dětství jako takové, má obliba v pohádkách a v neposlední řadě také příroda. Dále několik uměleckých osobností, ze kterých jsem předně vybrala tuto čtveřici, jíž se budu věnovat v následujících podkapitolách.

6.1 Daisy Mrázková

Daisy Mrázková se narodila na začátku května roku 1923 v Praze do anglicko-české rodiny. Její maminka byla Angličanka. Studovala na UMPRUM v Praze, kvůli válce pouze jeden rok, jelikož roku 1944 byla škola zavřena.⁴⁹ Po otevření však Daisy Mrázková studia nedokončila. Provádala se za svého spolužáka Jiřího Mrázka a měla s ním tři děti.

Během 60. až 80. let vydala 11 knih pro děti. Jejími nejdůležitějšími náměty pro její příběhy jsou její vzpomínky z dětství, jejich dětí a vzpomínky její maminky. Obrázky Daisy Mrázkové nejsou popisné, spíše v nás zanechávají určitý dojem či pocit. Věnovala se především olejomalbě. Její tvorba však začínala perokresbou, kreslila také barevnými tužkami a využívala tempery. Mezi její knihy patří například velmi známá kniha “Haló, Jácičku“ (1972), která vypráví o velkém přátelství a příhodách dvou kamarádů, zajíčka a veverky. Kniha je ilustrovaná temperou. Dále je to kniha “Slon a mravenec“, která je o několik desítek let starší (2007) a také “Můj medvěd Flóra“ (2011).⁵⁰

Zaujaly mne zejména dvě zmíněné, jako první: “Haló, Jácičku“, asi proto, že se jedná o příběh, který se děje mezi zvířaty. Stejně tak, jako “Slon a Mravenec“. Daisy Mrázková se totiž nechala inspirovat dětskou spisovatelkou a ilustrátorkou Helen Beatrix Potterovou, jejíž první knihou byl “Peter Rabbit“ (1902) s příběhy mezi zvířátky. Ilustrace v knize “Haló, Jácičku“ jsou zajímavé svou jednoduchostí a téměř žádnou popisností. „*I pojala jsem úmysl napsat něco nepedagogického, něco jen tak. Něco, aby byl člověk šťastný... A tak začala vznikat knížka Haló, Jácičku.*“⁵¹

---

⁴⁹ BARTOŠ, Jan. Daisy Mrázková: Vstoupit do skály. Vital [online]. Praha, 2014, 25.11. 2014 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: https://vitalplus.org/daisy-mrazkova-vstoupit-do-skaly/?gclid=EAIaIQobChMIloGmss6s6AIVC7DtCh15PgrCEAAAYASAAEgJDkPD_BwE).

⁵⁰ TVRDOCHOVÁ, Dana. Malé příběhy o velkých věcech: co mohou přinést příběhy Daisy Mrázkové předškolním dětem?. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-348-3.

⁵¹ BARTOŠ, Jan. Daisy Mrázková: Vstoupit do skály. Vital [online]. Praha, 2014, 25.11. 2014 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z:

Pozadí jsou často pouze jednoduše nebo skládající se z několika málo barevných přechodů, zvířátka jsou v obraze v podstatě jedinými objekty mající konkrétní formu. Autorka tak dává veliký prostor dětské fantazii. Dítě si může do barevných skvrn „dokreslit“, co bude chtít. Příběh však není jen pro děti, jistě zaujme i dospělé, jelikož se jedná o jednoduché myšlenky, které doprovází celý náš život. „*Vyprávějí jednoduše a průzračně o těch nejobyčejnějších, ale zároveň nejemocnějších okamžicích dětství. O malých chvílkách, kdy se zničehonic vyjeví, že svět kolem je obrovský, strašný i krásný, že něco myslet je něco jiného než něco dělat, že když máme někoho rádi, všechno je jiné a lepší, že na některé otázky není jednoznačná odpověď.*“⁵²

Jak bylo již zmíněno, ilustrace jsou provedené temperou v poměrně jednoduché barevnosti, jsou velmi zajímavé také v plochách těchto barev, které vypadají jakoby nanesené špachtlí. Ne však v silných vrstvách, jelikož je patrný prosvítající podklad. To dodává ilustracím na originalitě. Svě knihy si Daisy kromě ilustrací také napsala.⁵³

Obrázek 19: “Haló, Jácíčku“

Obrázek 20: “Slon a mravenec“

https://vitalplus.org/daisy-mrazkova-vstoupit-do-skaly/?gclid=EAIaIQobChMIloGmss6s6AIVC7DtCh15PgrCEAAAYASAAEgJDkPD_BwE.

⁵² Daisy Mrázková: Haló, Jácíčku. Baobab [online]. Praha: Baobab [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/halo-jacicku>

⁵³ JIRKALOVÁ, Karolina. Několik teček. Art Antiques [online]. Praha: Artantiques media, březen 2010 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/nekolik-tecek>

6.2 Jiří Trnka

Jiří Trnka se narodil roku 1912 v Plzni. Byl významným ilustrátorem, ale také malířem, grafikem a vášnivým loutkářem. V jeho tvorbě mě oslovily ilustrace u dětských říkadél pro různá roční období, zejména “Podzimní říkadla“ vydané až po jeho smrti nakladatelstvím STUDIO Trnka, které založila jeho dcera a syn.⁵⁴

Některé použité obrázky jsou právě v knize “Zahrada“, která je také velmi inspirující. Trnka ji jak ilustroval, tak také napsal. Dále jsou to “Broučci“. Jelikož byl ovlivněn loutkářstvím, měly jeho ilustrace broučků a dalších jiných pohádkových postav duši loutky. Podle Bočka totiž: „*Loutka Trnkovi neroste z ilustrace, ale naopak ilustrace roste z loutky a znovu do loutky vyúsťuje.*“⁵⁵

Jiří Trnka se totiž snažil uchytit se svým vlastním loutkovým divadlem, jeho první hrou byl příběh “Mezi broučky“. Ta ho později ovlivnila v ilustraci Karafiátovy knihy. S divadlem se však neuchytil, což s ním velmi otřásl, a tak se dal na své vedlejší zaměření, jimž bylo ilustrátorství. Trnka se tak stal nejznámějším ilustrátorem své doby. Jeho ilustrace „*v dítěti vzbuzuje poetickou představu, útočí na jeho snivost a citovost. Trnka dětskou ilustraci neobjevil, dal jí však nový smysl.*“⁵⁶

Z použití jeho barevnosti například v knize “Zahrada“, může mít člověk pocit, jakoby na něj příroda z knihy dýchala svou živostí.⁵⁷ Pozoruhodné je i světlo, kterého je v Trnkových obrázcích spousta. Jeho techniky nebyly omezeny na jednu konkrétní. Používal akvarel, tempery, voskové pastely koláže i kombinované techniky. V neposlední řadě byl také režisérem a jedním ze zakladatelů českého animovaného filmu.⁵⁸

---

⁵⁴ SVOBODOVÁ, Jana. Tajemná zahrada pohádek Jiřího Trnky. *IBrno* [online]. Brno, 2013, 10. ledna 2013 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.ibrno.cz/kultura/52010-tajemna-zahrada-pohadek-jiriho-trnky.html>

⁵⁵ BOČEK, Jaroslav. Jiří Trnka: historie díla a jeho tvůrce. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. České dějiny (SNKLU). s.29

⁵⁶ Tamtéž, s. 33

⁵⁷ TRNKA, Jiří. Zahrada. 3. vydání. V Praze: Albatros, 1978. 109 stran.

⁵⁸ *Zahrada umění představuje méně známou tvář Jiřího Trnky* [online]. 2016, 5.12. 2016 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceska televize.cz/kultura/1974025-zahrada-umeni-predstavuje-mene-znamou-tvar-jiriho-trnky>

Obrázek 21: “Broučci“

Obrázek 22: z knihy “Podzimní říkadla“

Obrázek 23: z knihy “Zahrada“

6.3 Vojtěch Kubašta

Vojtěch Kubašta je významným, avšak nepříliš známým českým ilustrátorem a průkopníkem prostorových knih během 50. let a později. Narodil se ve Vídni roku 1914, žil zde 4 roky a poté se přestěhoval do Prahy, kde žil celý svůj život.

Vystudoval architekturu na ČVUT, která mu byla dobrým základem pro vytváření jeho jedinečných prostorových knih. Tyto knihy však během totality u nás nebyly příliš známé. Vydávaly se v mnoha cizích jazycích. Na český trh se dostaly pouze vánoční betlémy. Pro západní svět tvořil také reklamy pro Prazdroj a Koh-i-noor, v nich se objevovaly také mnohé, byť jednoduché prostorové konstrukce. Dále, v 50. letech, vytvářel knihy pro Disneyho, jako je například “Medvídek Pú“, “Bambi“ a spousta dalších.⁵⁹

Vojtěch Kubašta pracoval pro mnoho nakladatelství, od 50. let pro Artii, se kterou měl smlouvu, která fungovala tak, že u svých ilustrací vystupoval jako anonym. Většina jeho knih jsou jednoho menšího formátu, kdy knihu stačí pro rozložení otevřít jen v pravém úhlu.⁶⁰

Nejvíce mne asi zaujala jeho prořezávaná kniha “Cvrček a mravenci“. Je jako jedna z mála “pouze“ dvojrozměrná a na první pohled velmi jednoduchá. V jednoduchosti však má své kouzlo. Zdá se, že každá část obrazu na všech stránkách má své místo a obrácením listu tak vše zapadá přesně tam, kam má. Nejpozoruhodnější jsou poslední stránky příběhu, kdy v jednu chvíli cítíte smutek a chlad, který prožívá cvrček venku za zavřenými dveřmi mravenčího obydlí, kde jen malým okénkem vidíte teplo ukrývající se uvnitř a obrácením jediného listu se dostanete do teplé zářivé světnice uvnitř. Ta změna je doslova citelná, jakoby člověk cítil přívál tepla a světla znatelně na vlastní kůži. Příběh formou veršů doplňující obrazy je naprosto pohlcující.⁶¹

Působivá je i práce na modelu Prahy. Zajímavé je, že Kubašta ke konstrukci nepotřeboval žádné letecké snímky. Byl zkrátka „*architektem tužkou i nůžkami*“⁶². Většinou rovnou stříhal a zkoušel hned, nedělal propočty. Ty tvořil až dodatečně pro

---

⁵⁹ KUBAŠTA, Vojtěch et al. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. [Praha]: Gallery, 2006. 85 s. ISBN 80-86990-09-5

⁶⁰ Vojtěch Kubašta. Světový ilustrátor pop-up books v Česku skoro neznámý. *Čítárny* [online]. 2020, 30.3.2020 [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/ilustratori-knihy/kubasta-zivot-a-dilo-pop-up-books>

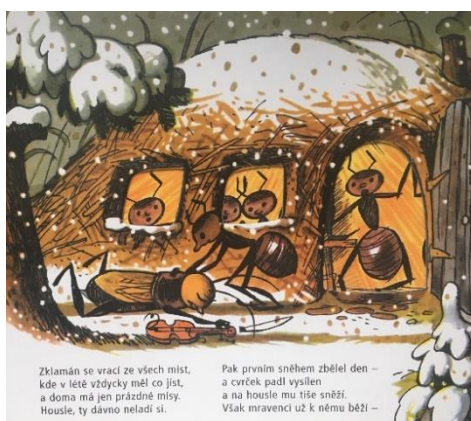
⁶¹ NOVÁK, Jiří Zdeněk. *Cvrček a mravenci*. Vyd. 12., (V KK 1.). Ilustroval Vojtěch KUBAŠTA. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1822-9.

⁶² KUBAŠTA, Vojtěch et al. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. [Praha]: Gallery, 2006. 85 s. ISBN 80-86990-09-5. s. 49

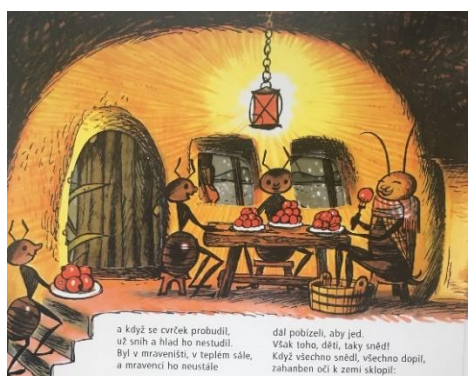
ženy, které řezaly a slepovaly knihy ručně ve výrobě. Vojtěch Kubašta byl plný nových nápadů, které rád dychtivě zkoušel po celý svůj život. Práce pro děti ho velmi naplňovala.⁶³

Obrázek 24: Z knihy “Cvrček a mravenci“

Obrázek 25: Z knihy “Cvrček a mravenci“

Obrázek 26: Z knihy “Cvrček a mravenci“

⁶³ KUBAŠTA, Vojtěch, Adolf BRANALD, Dagmar VRKLJAN-KUBAŠTOVÁ a Daniel REXA. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. Praha: Gallery, 2006. ISBN 80-86990-09-5.

6.4 Marcel Duchamp

Tento francouzský umělec 20. století, který je jedním z největších průkopníků moderního umění a objektové tvorby mě zaujal zejména svojí prací v období první světové války a dvacátých let. Nejvíce pozornosti Duchamp v tomto období věnoval práci s rotujícími obrazci, předznamenáním toho bylo již jeho ready-made “Kolo bicyklu“. V letech 1920-26 vzniká na tento námět řada děl jako například “Anémic Cinéma: Optický disk č. 1“. V tomto optickém disku vzniká iluze rozvíjející se spirály, to záleží na rychlosti otáčení a jeho směru. Vytvářel složité stroje, které byly v pohybu. Časem je zjednodušil, a nakonec využíval pouze pohybu gramofonové desky.⁶⁴

Z počátku byly jeho práce abstraktní, využíval pouze optických iluzí. Později však rozšířil své náměty i na figurativní, například jednou gramofonovou deskou pluje japonská rybka, na jiné je lampión. Obecně nazval tyto práce jako “Rotoreliéfy“. ⁶⁵

Obrázek 27: *Japonská rybka*

---

⁶⁴ CHALUPECKÝ, Jindřich. *Úděl umělce: duchampovské meditace*. Ilustroval Marcel DUCHAMP. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-050-2.

⁶⁵ Tamtéž

Obrázek 28: "Rotoreliéf"

Obrázek 29: *Detail*

Obrázek 30: "Rotační skleněné desky" (1920)

PRAKTICKÁ ČÁST

7. Objekt praktické části

Tématem mé bakalářské práce je zejména tvorba pro děti. A to nejen pro malé děti, ale také pro ty, které máme v sobě. Ty, které například u tatínků probudí synův vláček nebo letadlo na dálkové ovládání, stará pohádka v televizi, puzzle nebo hra na schovávanou.

Tato bakalářská práce se věnuje pohyblivým obrázkům zasazeným do pohádky, krátkého příběhu. Nejedná se však o žádnou animaci či kreslený film, ale o mechanický pohyb obrázků, který musí pomoci rozběhnout právě divák. Díky němu se tak rozpohybuje celý obraz.

Téma pohyblivých či prostorových obrázků je zpracováno ve většině případů zejména knižně. U této práce jsem se snažila o zcela jiné zpracování. Jde o zpracování formou objektu umístěného do prostoru. Kniha mi v tomto případě nepřišla tak zábavná. Šlo mi o to, aby byl divák zaujat a zapojen o něco více než jen krátkým pohybem jedné ruky v malém formátu. Snažila jsem se o pohyb větší a složitější. Tak vznikl krouživý pohyb obou rukou na velkém formátu. Dále tu bylo knižní provedení čteného textu, které jsem také chtěla pozměnit. Vzniklo tak mluvené slovo, kdy je pozorovatel zapojen také sluchem a prožitek se tak může stát komplexnějším.

Klasická kniha tedy přešla od otáčení stránek k otáčení dvěma kličkami pro pohyb obrázků a z čteného textu přešla do mluveného slova, aby posluchač a zároveň pozorovatel nebyl rušen písmeny a mohl pozorovat pouze proměňující se obrazy před ním.

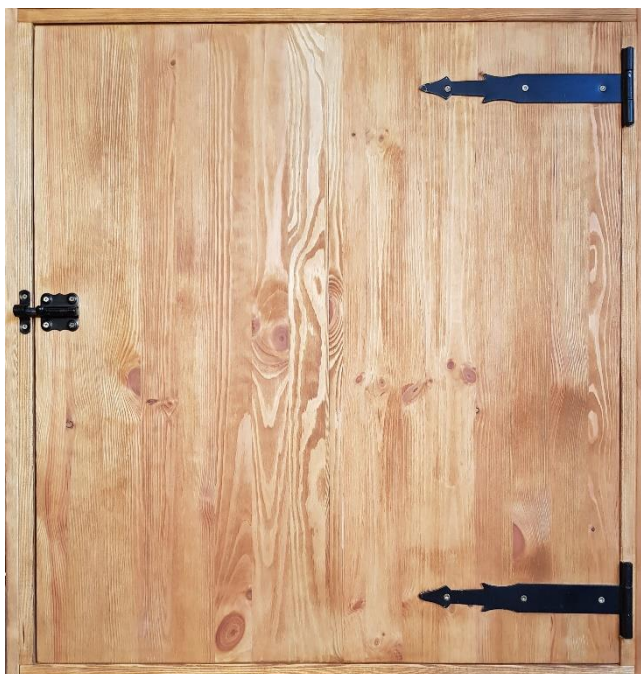
7.1 Popis objektu

Tento objekt má podobu dřevěné skříňky uzavřené pomocí západky, v jejíž útrobách se nachází celý mechanismus pohybujících se obrazů. Skříňka je jednokřídlá. Po otevření spatříme stěnu s obrázkem, která má před sebou sololitový otočný kruh o průměru cca 62 centimetrů s otvorem pro obrázkem, které v kruhu probíhají pod ním.

Ilustrace jsou malované akvarelem v několika vrstvách přes sebe, malby jsou doplněny tenkým černým fixem kvůli dodání formy a v některých místech ostroty. Jsou malované na akvarelový papír s vyšší gramáží. Papír je pečlivě vyměřen a nalepen na sololitovou desku i sololitový kruh s otvorem. V přední desce na pravé straně dole je

zabudovaná klička pro pohánění obrázků pod sololitovým kruhem. V hlavní desce je také zabudován vypínač k vyprávění příběhu

Objekt neboli skříňka v sobě obsahuje šest akvarelových obrázků, které se postupně odkrývají otáčením nejvrchnějšího kruhu s otvorem.

Obrázek 31: *Pohled na zavřenou skříňku*

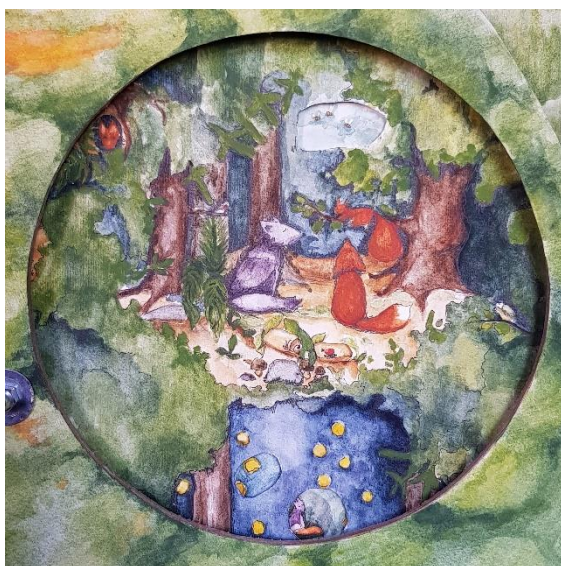
Obrázek 32: *Pohled na otevřenou skříňku*

Obrázek 33:

Na prvním obrázku začíná celý příběh, kde ve středu obrázku dřímá malý vlk, zatímco okolo něj žije svět. Skotačí tu veverky a ve křoví je sem tam vidět zajíc, jezevec nebo ježek.

Obrázek 34:

V dalším jsou pospolu tři nerozluční kamarádi, veverka, liška a vlk. Jsou blízko u sebe, povídají si.

Obrázek 35:

Ve třetím obrázku na konci toho samého dne vlk ulehl a zdá se mu sen o tom, jak touží mít rezavý ocásek. Okolo něj poletují světlušky.

Obrázek 36:

Na čtvrtém obrázku začíná nový den a vlk po probuzení spatřuje malou vílu. Zejména však pozoruje strom, který mění pomalu svou barvu ze zelené v rezavozlatou.

Obrázek 37:

V předposledním obraze se děj přesune na kraj lesa, kde vlk čeká na slunce, které se postupně blíží k obzoru a než zapadne za kopce, obarvuje vlkovi jeho ocásek. Po západu ocásek dostane zpět svou barvu.

Obrázek 38:

Na posledním obrázku se děj uzavírá také koncem dne. V kontrastu s třetím obrázkem už vlk však není uzavřen pouze do sebe uprostřed temného lesa, ale má nad sebou mnohem širší obzor, s hvězdami.

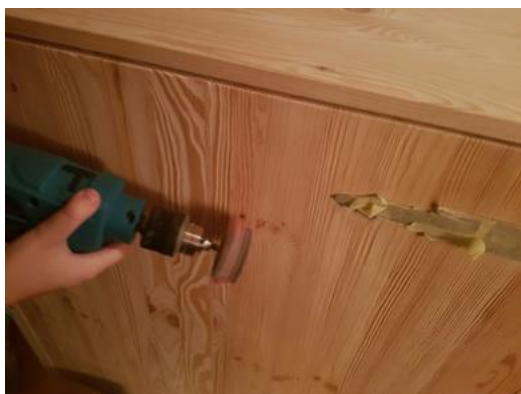
8. Postup práce

V následujících kapitolách popíšu průběh tvorby objektu. Popisuji postup od vyrobené dřevěné skříňky, která byla koupena a upravena podle potřeb bakalářské práce. Začínám úpravou dřeva, přes výrobu vnitřního pohyblivého mechanismu až po malování ilustrací, nainstalování mluveného slova a závěrečných úprav.

8.1 Úprava dřevěné skříňky

V první řadě byla pořízena dřevěná skříňka z borovicového masivu, dvoukřídla. Bylo třeba ji dle záměru přetvořit na jednokřídlo, vyměnit panty za silnější. Takové, které jsou schopné udržet těžká jednokřídla dvířka. Po této proměně jsem chtěla dát skříni dojem opotřebovanosti. Té jsem docílila kartáčem, s nylonovými štětinami, který zdůraznil strukturu dřeva tak, že vydrhnul měkká léta, čímž vznikly nerovnosti. Následně po obroušení byla skříň natřena lehkou lazurou pro ztmavení dřeva a zvýraznění jeho kresby.

..

Obrázek 39: Opracování dřeva

Obrázek 40: Natěr

8.2 Tvorba konstrukce a pohyblivého mechanismu

Když byla skříň připravena zvenku, pokračovalo se v přípravě vnitřního mechanismu pro otáčení obrázků. Nejdříve se musela vytvořit dřevěná kostra z tenkých latí pro upevnění ozubených koleček v rozvržených oblastech pohybujícího se mechanismu. Následně se v těchto úrovních musely provrtat středoosé otvory pro kovové závitnice, na kterých byla připevněná ozubená cyklistická kolečka. Koleček bylo využito osm, šest pro jednotlivé pohybující se obrázky a 2 pro upevnění ke kličce, která pohybovala s ostatními šesti kolečky ve dvou řetězových okruzích.

Obrázek 41: *Dřevěná kostra pro otáčivý mechanismus*

Jelikož cyklistická kolečka nebyla přizpůsobena, měla uprostřed příliš široký otvor (cca 3 cm), bylo nutné vyměřit přesný střed a přes průměr koleček navrtat lištu s dírou pro navléknutí na závitnici tak, aby se kolečka otáčela přesně kolem své osy.

Po připevnění koleček byl navlečen cyklistický řetěz, bylo třeba využít necelé tři napojené na sebe. Tyto řetězy byly navlečeny ve dvou okruzích, jelikož jeden okruh by nedosáhl na všech šest koleček najednou, resp. by všechny zároveň nedokázal rozpohybovat.

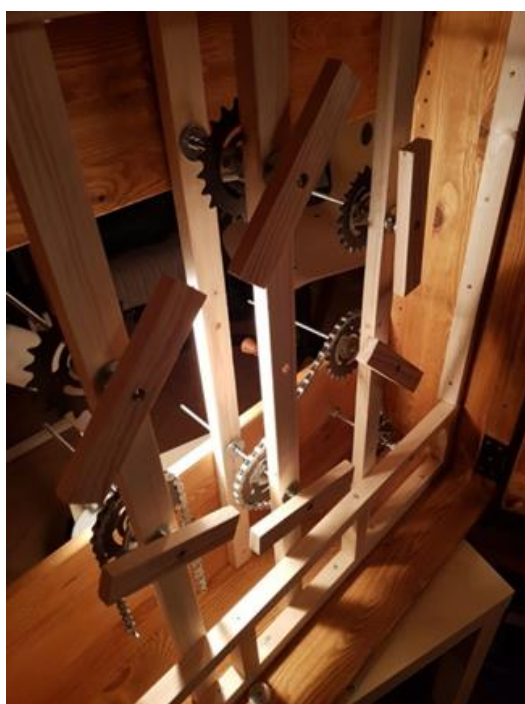
Ozubená kolečka tedy měla ve své ose připevněné závitnice, na které se přivrtaly krátké lišty pro upevnění sololitových kruhů s přilepeným akvarelovým papírem, která tvořila pohyblivou část obrázku. Takto byly kruhy připraveny na malbu akvarelem

Obrázek 42: *Kostrá s kolečky*

Obrázek 43: *Kostrá s kolečky II.*

Obrázek 44: *kolečka, přední pohled*

Obrázek 45: *Kolečka a řetěz zezadu*

8.3 Příprava hlavní desky

Po zhotovení mechanismu a připevnění sololitových kruhů se připravovala hlavní sololitová deska o přesné velikosti skříňky. Tato deska se přesně vyměřila, připravil se otvor pro kličku a otvor pro hlavní osu otáčení. Dále se vyřezalo šest otvorů v místech, kde se točí kruhové sololity připevněné k závitnici s ozubenými kolečky. Následně se připravil akvarelový papír o rozměru sololitové desky, kde se opět podle šablon a dřívějšího rozvržení nakreslily otvory pro pohyb určitých částí obrazu. Poté se papír přilepil klasickým lepidlem KORES k připravenému sololitu. Bylo dosti obtížné ho nalepit přesně a bez vzduchových bublin a vlnění papíru. Po nalepení, v místech nakreslených otvorů byly otvory vyříznuty ostrým řezákem.

Obrázek 46: Rozvržení hlavní desky

Obrázek 47: Detail kličky na desce

Obrázek 48: *Hlavní deska s otvory*

Obrázek 49: *Rozvržení nákresů na papíře*

V tuto chvíli byla deska připravena k malování akvarelem. Malba vyžadovala několik desítek hodin práce po vrstvách. Bylo třeba pracovat postupně a pomalu, jelikož vlhkost papíru nesvědčila a krabatila ho. Plán a náčrty tak vyžadovaly velkou pečlivost. Bylo třeba myslet napřed a vše si narýsovat a předkreslit. V průběhu bylo třeba papír fénovat a často odsávat vodu.

Obrázek 50: *Malování akvarelem, 1. vrstvy*

Obrázek 51: *Dokončená hl. deska*

Po dokončení této desky byla na řadě malba malých kruhovitých pohyblivých částí, částí, které byly schované za hlavní deskou a objevovaly se pouze v místech vyřezaných otvorů. Malé sololity musely být malované později kvůli zkorigování pohybu s hlavní deskou. Po dokončení hlavní desky a pohyblivých kruhů, byla k desce připevněna klička potřebná k otáčení obrázků.

Obrázek 52: Pohyblivá spodní kolečka

Poté byla na řadě kruhová deska s kulatým otvorem. Ta je otočná a má za úkol v určité chvíli zobrazovat postupně jen část odehrávaného příběhu tak, aby se divák v ději neztratil. Ta byla také pomalována akvarelem. Následně se hotová deska připevnila ve svém středu na závitnici.

Obrázek 53: Řezání kruhové přední desky

Obrázek 54: *Dokončená přední deska*

8.4 Audiozáznam

Nakonec přišlo na řadu také namluvení příběhu a nahrání na přehrávač s reproduktorem. Ten bylo nutné poupravit a doplnit o vypínač. Reproduktor je záměrně ukrytý před zraky diváka. K dispozici je pouze vypínač.

Když jsem pátrala po někom, kdo by mi namluvil příběh ke skříňce, bylo nutné, aby to byl někdo s plným, klidným a charismatickým hlasem. Ideálně někdo starší. Příběh tedy namluvil herec z Moravského divadla, Jaroslav Krejčí, který má s mluveným slovem bohaté zkušenosti.

Obrázek 55: *Přepínač na audio*

8.5 Vznik příběhu

Příběh o malém vlkovi, který toužil být někým jiným, byl napsán dlouho před realizací samotné práce. Vznikl spontánně a poměrně rychle, myšlenka byla jasná hned od počátku. Měl to být příběh o touze být někým jiným nebo i jinak vypadat. Spolu s barvou a obrázky to byl příběh o barvě. O tom, že každá je velmi důležitá a není možné, aby některá nebyla. O tom, že vše je pomíjivé a některé věci jsou krásné a vzácné právě proto, že trvají jen krátce. Proto je potřeba si jich vážit.

Příběh se odehrává za raného podzimu, kdy se postupně mění krajina. Přechází ze zeleně do zlata a rezava, což je patrné i na obrázcích, kdy napříč příběhem ubývá zelené a roste zlatá a rezavá barva. Symbolicky k rezavému ocásku se krajina mění čím dál víc.

8.6 Příběh k pohyblivým obrázkům

Pohádka o rezavém ocásku

Šumí, šumí les. Z voňavého jehličí vyrůstá kapradí a vysoká jedle klidně pohupuje svými větvemi. Pod ní si našel svůj pelíšek malý vlčík. Schoulil se tu a spokojeně podřimuje. Opodál se tyčí mohutný starý dub, v jehož spletutých kořenech si svou noru udělala liška. A z větve na větev tu vesele poskakuje a skotačí veverka. Léto je u konce a lístky se pomalu a jistě zbarvují do zlata, rezava a červená. Sluníčko ale stále ještě štědře prohřívá jehličí i mech.

Malý vlčík si hrál se svými kamarády, s liškou a veverkou. V tu chvíli veverka dostala náramnou chuť na oříšky: „Jé! Já bych si teď tak ráda dala velikou hromadu sladkých dobrých oříšků!“ zvolala toužebně. „Co by sis přála ty, liško? Určitě nějaké tajné přání máš!“ „Ani mi nemluv!“ vzdychla si liška. „Moc bych chtěla krásnou teplou šálu, nejlépe červenou. Takovou, co nosí v zimě lidé. „A copak ty, vlčíku? Co by si chtěl ze všeho nejvíc?“ Vlčík se zasnul: „Já moc toužím po krásném rezavém ocásku. Právě tak rezavém, jako máte vy. Ten můj šedivý se mi tak nelíbí! Ach, kdybych tak měl takový ocásek!“

Mezitím se pozvolna setmělo a tři kamarádi museli domů, do svých pelíšků. V noci se malému vlčíkovi zdálo o krásném rezavém ocásku.

Druhého dne se probudil do tichého zpěvu. Ten zpěv byl lehký jako vánek a tak líbezný, že vlčík zatoužil být mu co nejbliž. Nemusel chodit příliš daleko. Doběhl za nejbližší

strom a zpěv slyšel o trochu hlasitěji, pak ještě za druhý a třetí a najednou před sebou spatřil malou vílu. Seděla na kameni a dívala se ke koruně obrovitého dubu a zpívala. Dub se celý chvěl a jeho zelené lístky se pomalu a zlehounka měnily v rezavé.

Vlčík poslouchal. A když víla utichla, zeptal se: „Jak jsi dokázala, že ty listy tak krásně zrezly?“ „Já přece nedokázala nic.“ zasmála se malá víla, „jen jsem starému dubu zazpívala k jeho podzimnímu rezavění lístků.“ Vysvětlila „A mohla by si prosím zazpívat také mně? Moc bych si přál ohnivý ocásek!“ Prosil vlčík. „Ach ty popleto!“ zasmála se znovu „nemám moc, abych ti z tvého šedého ocásku udělala rezavý. Zkus ale poprosit slunce, třeba ti pomůže. Jdi na kraj lesa, sedni si na kopec, ať na tebe dobře vidí. Počkej, až bude blízko u kopců, to bude mít barev nejvíce, možná ti nějaké daruje.“ radí vlčíkovi. „Děkuji, vílo!“ zavolal vlčík a rozběhl se ke kraji lesa.

Posadil se na malý kopec a vyhlížel slunce. Jasně před ním zářilo a už už se naklánělo k zemi. V jednom okamžiku obarvilo nebe do červených, ohnivých a zlatých barev. Vlk seděl a obdivoval. Po chvíli promluvil: „Sluníčko, moc tě prosím, dalo bys mi prosím trochu ze svých barev? Přál bych si mít ohnivý ocásek!“ Slunce odpovědělo: „Dobrá, dobrá. Na chvíli Ti barvy půjčím.“ Vlk se otočil ke svému ocásku. Radostí popadal dech. Ocásek přímo zářil!

Zanedlouho však slunce zaplulo za kopce a své barvy si odneslo s sebou. Obloha potemněla a vlčíkův ocásek znovu zešedivěl. „Proč sis vzalo svou barvu zpět, sluníčko? To jí nemáš dost, že mi tu trošku nemůžeš nechat? Je ze mne zase jen ten obyčejný šedivý vlk!“ postěžoval si smutně.

Sluníčko volalo zpoza kopců: „Kdepak, říkalo jsem ti, že barvy jen půjčuji. Nebe je také dostalo jen, dokud jsem nezaplulo za kopce. Stejně, jako je nebe modré, ty jsi šedivý, vlčíku. Přesně takový, jaký pravý vlk má být! Každá barva je důležitá a má svůj úkol, své místo.“ Vysvětlovalo slunce. „Až ale znovu přijdeš na kraj lesa za mnou, rád ti své barvy zase půjčím. Stejně jako nebi. Bude to takový malý dárek pro tebe na konci dne.“

Malý vlčík slunce bedlivě poslouchal a porozuměl. Najednou měl ze svého ocásku radost a jeho šedá barva se mu začala líbit. Slunci pak poděkoval a vrátil se zpět do lesa, do svého pelíšku. A jak tak usínal a spánek si ho unášel do říše snů, spokojeně se usmíval.

A o tom, jak liška přišla ke své šále a veverka k oříškům, si budeme vyprávět zase příště!

9. Instalace

Při vymýšlení instalace bylo jasné, že objekt, tedy skříňka, potřebuje důstojné místo. Jako jasný by se nabízel obyčejný bílý umělecký sokl, který však nekorespondoval s dílem. Jeho bílá strohost a tvarová čistota se k objektu nehodila. Dalším návrhem bylo použití svařené jednoduché kovové konstrukce, která stejně jako předešlý sokl, byla příliš strohá až surová. Nakonec jsem se rozhodla použít něco historického, s příběhem, jelikož skříňka také v sobě obsahuje příběh a záměrně má starší vzhled. Ten mi totiž evokuje dětství. Použila jsem konstrukci ze starého šicího stroje s dřevěnou deskou. Ke stolku jsem použila starou židli k dokreslení klidné atmosféry a také k tomu, aby si divák mohl k objektu přisednout a pohádku si poslechnout. Kompozice by měla být jednoduchá, aby diváka nic nerozptylovalo a také aby jednoduchost a zaměření se na objekt více podnítilo tajemnost a také divákovu zvědavost.

Ve fotografiích je použit alternativní nábytek, pro představu, v jaké poloze by se asi měl stůl i s židlí nacházet. Při instalaci však budu reagovat a přizpůsobovat se danému prostoru.

Obrázek 56: *Návrh instalace I.*

Obrázek 57: *Návrh instalace II.*

Obrázek 58 a 59: *Návrh instalace III.*

Obrázek 60: *Návrh instalace IV. a)*

Obrázek 61: *Instalace IV b)*

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala vyprávění příběhu o malém vlkovi, který si velmi přál mít rezavý ocásek jako jeho kamarádi. Pohádku jsem rozpohybovala pomocí pohyblivých otáčivých obrázků a dala jí místo psaného slova slovo mluvené. Nejedná se však o knihu, ale o skříňku, která příběh vypráví, uvnitř ní jsou ukryty právě pohyblivé obrázky. Mým cílem bylo vytvořit objekt, který zapojí diváka do činnosti nejen pozorováním, ale také rukama a sluchem. O to, aby se divák stal doslova součástí onoho příběhu a mohl ho tak prožít intenzivněji

Tato práce byla po praktické a technologické stránce poměrně těžká na zpracování. Zaprvé vůbec vymyslet mechanismus, který by fungoval podle mých představ. Navzdory tomu, jak jednoduše vypadá, bylo náročné ho zhotovit. Je zatím spousta zkoušek, opravování a nacházení ideální správné cesty.

Dalším úskalím a výzvou pro mě bylo samotné počáteční vymýšlení a zejména rýsování. Bylo velmi náročné na představivost a přemýšlení dopředu. Tak, aby vše zapadlo, kam mělo. Původně jsem zamýšlela o mnoho více pohyblivých elementů tak, aby pro diváka bylo překvapením, co všechno lze v obraze najít. Nakonec jsem skončila u šesti otáčivých disků, pro každý obrázek jeden, jelikož síť pro více ozubených koleček by byla velmi složitá. A s technickými možnostmi, které jsem měla v podstatě neproveditelná. Náročné také bylo vyměřování os u ozubených koleček. Dále například distanc otáčivých disků od hlavní desky, tak, aby o sebe navzájem netřely.

S výslednou prací jsem spokojená, její tvorba mě velmi bavila a obohatila. Zajímavé bylo nacházení nových možností, jak jinak mohou být pohyblivé obrázky zpracovány.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

BADALÍKOVÁ, Olga. *Socha - Objekt - Bytost*. In: BLAŽEK, Timotej a kol. *Objekt a materiál v umění a edukácii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, s. 25-54. ISBN 978-80-244-4775-9.

BLAŽÍČEK, Oldřich J. a Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Ilustroval Zdeněk NETOPIIL, ilustroval Jaroslav STANĚK. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0246-6.

BOČEK, Jaroslav. Jiří Trnka: historie díla a jeho tvůrce. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. České dějiny (SNKLU).

CARLGREN, Frans. *Výchova ke svobodě: pedagogika Rudolfa Steinera: obr. a zprávy ze svět. hnutí svobodných waldorfských škol*. Praha: Baltazar, 1991. ISBN 80-900307-2-6.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.

HRADIL, Radomil a Rudolf STEINER. *Klíč k pohádkám: jak porozumět pohádkám a jejich obrazům*. Hranice: Fabula, 2016. ISBN 978-80-87635-52-0

CHALUPECKÝ, Jindřich. *Úděl umělce: duchampovské meditace*. Ilustroval Marcel DUCHAMP. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-050-2.

KAČEROVSKÁ, Julie et al. *Kniha - objekt ve veřejném prostoru*. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2013. 285 s. Edice FaVU: publikace prací absolventů doktorského studia FaVU VUT v Brně. ISBN 978-80-214-4840-7.

KUBAŠTA, Vojtěch et al. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. [Praha]: Gallery, 2006. 85 s. ISBN 80-86990-09-5.

MATĚJČEK, Antonín. *Ilustrace*. Praha: Jan Štencl, 1931

MRÁZ, Bohumír. *Dějiny výtvarné kultury pro 2. ročník SUPŠ, studijní obor užité umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).

Muzeion: Časopis Muzea umění Olomouc. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2016, **2016**(4). ISSN 2464-5710.

RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998. ISBN 80-85010-06-2.

ŠMAHELOVÁ, Hana. *Prolamování struktur*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0340-3.

TRNKA, Jiří. *Zahrada*. 3. vydání. V Praze: Albatros, 1978.

TVRĎOCHOVÁ, Dana. *Malé příběhy o velkých věcech: co mohou přinést příběhy Daisy Mrázkové předškolním dětem?*. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-348-3.

WIGAN, Mark. *Umění ilustrace: vizuální myšlení*. Brno: Computer Press, 2010. Základy designu. ISBN 978-80-251-2970-8.

Internetové zdroje:

BARTOŠ, Jan. Daisy Mrázková: Vstoupit do skály. Vital [online]. Praha, 2014, 25.11.2014 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z:

https://vitalplus.org/daisy-mrazkova-vstoupit-do-skaly/?gclid=EAIaIQobChMIloGmss6s6AIVC7DtCh15PgrCEAAAYASAAEgJDkPD_BwE.

BOUCHALOVÁ, Barbora. *Dadaistický a konstruktivistický objekt a jeho dědicové* [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-03-14]. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/118865>/Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze: Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Bláha J., Ph.D

Daisy Mrázková: Haló, Jácíčku. Baobab [online]. Praha: Baobab [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/halo-jacicku>

Fold, Flap, Peek, Pull, Pop. J. Willard Marriott Library, University of Utah [online]. ©2020.[cit. 2020-04-10]. Dostupné z:

<https://www.lib.utah.edu/collections/rarebooks/exhibits/past/ffppp.php>

GERTZ, Stephen J. An Unrecorded And Incredibly Rare Dean & Son Movable Book Is Discovered. *Booktryst* [online].14.11.2012[cit. 2020-04-04]. Dostupné z:

<http://www.booktryst.com/2012/11/an-unrecorded-and-incredibly-rare-dean.html>

František Skála: Hra je hrozně vážná věc. *Paměť národa* [online]. Praha, c2008-2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/skala-frantisek-1956>

GRAVELLE, Michelle, Anah MUSTAPHA a Coralee. ArchBook. *Volvelles* [online]. Leroux, 2012 [cit. 2020-02-04]. Dostupné z:

<http://drc.usask.ca/projects/archbook/volvelles.php>

Hra pro malé i velké. *Orbis Pictus Play Zlín* [online]. Zlín, ©2016 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <http://www.orbis-pictus.com/>

JIRKALOVÁ, Karolína. Několik teček. Art Antiques [online]. Praha: Artantiques media, březen 2010 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/nekolik-tecek>

KŘÍŽOVÁ, Karolína. *POP-UP: Historie a současnost* [online]. Zlín, 2012 [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/28504486-Pop-up-historie-a-soucasnost-bca-karolina-krizova.html>. Diplomová práce. UTB ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací. Vedoucí práce Dr. ak. soch. Rostislav Illík.

MONTANARO, Ann. A Concise History of Pop-up and Movable Books. *Rutgers University Libraries* [online]. ©2020 [cit. 2020-02-10]. Dostupné z:

<https://www.libraries.rutgers.edu/rul/libs/scua/montanar/p-intro.htm>

Na výletě v Podlesí. *Artalk* [online]. Brno, 2015, 1.4. 2015 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2015/04/01/na-vylete-v-podlesi/>

‘Novelty books’ in the children’s books collection. *KB, National libraries of the Netherlands* [online]. Zwolle: Waanders, 2001 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.kb.nl/en/themes/novelty-books-in-the-childrens-books-collection>

Petr Nikl. *Artlist* [online]. Praha, ©2006-2020 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/petr-nikl-881/>

Petr Nikl. *Meander* [online]. ©1995-2018 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/petr-nikl/>

RUBIN, Ellen G. K. A Timeline History of Movable Books. *The Pop-up Lady* [online]. ©2019 [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/a-timeline-history-of-movable-books/>

RUBIN, Ellen G. K. Pop-up and Movable Books In the Context of History. *The Pop-up Lady* [online]. ©2019 New York, 2005 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

STARR, Michelle. 17th-century flap book details the wonders of anatomy. *Cnet* [online]. 10.1.2016 [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.cnet.com/news/17th-century-flap-book-details-the-wonders-of-anatomy/>

SVOBODOVÁ, Jana. Tajemná zahrada pohádek Jiřího Trnky. *IBrno* [online]. Brno, 2013, 10. ledna 2013 [cit. 2020-04-12]. Dostupné z: <https://www.ibrno.cz/kultura/52010-tajemna-zahrada-pohadek-jiriho-trnky.html>

Vojtěch Kubašta. Světový ilustrátor pop-up books v Česku skoro neznámý. *Čitárny* [online]. 2020, 30.3.2020 [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/ilustratori-knihy/kubasta-zivot-a-dilo-pop-up-books>

Zahrada umění představuje méně známou tvář Jiřího Trnky [online]. 2016, 5.12. 2016 [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1974025-zahrada-umeni-predstavuje-mene-znamou-tvar-jiriho-trnky>

1965 to Present. *University Libraries* [online]. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://library.unt.edu/rarebooks/exhibits/popup2/present.htm>

Seznam obrázků a zdroje

Obrázek 1: *Volvelle*

Zdroj: <https://popuplady.com/about-pop-ups/pop-up-and-movable-books-in-the-context-of-history/>

Obrázek 2: *Flaps*

Zdroj: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/10/when-pop-books-taught-science/572650/>

Obrázek 3 – 4: *Harlequinades I. a II.*

Zdroj: <https://pplspcoll.wordpress.com/2008/10/15/a-cherokee-chief-in-london-1772/>

Obrázek 5: *Dissolving wheel* z knihy *Dean's new book of dissolving views*

Zdroj: <https://www.the-saleroom.com/en-gb/auction-catalogues/fellows-and-sons/catalogue-id-srfel10121/lot-74157f47-aa04-4ef7-86c1-a45d00ef0b32>

Obrázek 6: *Pull tabs od Lothara Meggendorfera*

Zdroj: <https://www.lib.utah.edu/collections/rarebooks/exhibits/past/ffppp.php>

Obrázek 7: *Živoucí model V. Kubašty*

Zdroj: KUBAŠTA, Vojtěch et al. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. [Praha]: Gallery, 2006. 85 s. ISBN 80-86990-09-5. [před autorskou tiráží].

Obrázek 8: *Multiple layers*

Zdroj: KUBAŠTA, Vojtěch et al. *Utajený kouzelník Vojtěch Kubašta: (1914-1992)*. [Praha]: Gallery, 2006. 85 s. ISBN 80-86990-09-5. s. 51.

Obrázek 9: *Butterflies*

Zdroj: <https://pretypopup.blogspot.com/2012/04/young-naturalists-pop-up-handbook.html>

Obrázek 10: *Beetles*

Zdroj: <http://www.matthewreinhart.com/young-naturalists-pop-up-handbook-beetles/>

Obrázek 11: *Pohyblivá krajina Petra Nikla na výstavě "Orbis Pictus"*

Zdroj: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/orbis-pictus-hmatej-brnkej-slysviz/r~i:article:378862/>

Obrázek 12: *Trand'ák (1983)*

Zdroj: <http://www.frantaskala.com/cs/veci/kategorie/43/44/55>

Obrázek 13: *Auta (Saigony)*

Zdroj: <https://artalk.cz/2015/04/01/na-vylete-v-podlesi/>

Obrázek 14: "Černá prostorová kniha" *od Vladimíra Havlíka*

Zdroj: RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6. s.102.

Obrázek 15: “Kniha dokumentů“ *Milana Knížáka*

Zdroj: RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6. s. 96

Obrázek 16: *Kniha s plyšem od Petra Nikla*

Zdroj: RENOTIÈRE, Gina. Autorská kniha, In: BARTOŠOVÁ, Hana et al. *Listování: moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc - Muzeum moderního umění, 2009, s. 88-127. ISBN 978-80-87149-25-6. s. 98.

Obrázek 17: *Tapisérie z Bayeux*

Zdroj: https://www.irozhlas.cz/kultura/vytvarne-umeni/francie-britanie-tapiserie-bayeux-unesco_1801172016_mls

Obrázek 18: *Ukázka z knihy “Orbis Pictus“*

Zdroj: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/vzdelavani-a-souvislosti/historie-knihy/komensky-orbis-pictus-prvni-obrazova-kniha-pro-deti>

Obrázek 19: “Haló, Jácičku“

Zdroj: <http://www.baobab-books.net/halo-jacicku>

Obrázek 20: “Slon a mravenec“

Zdroj: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/spisovatele-a-detske-knihy/mrazkova-medved-flora-slon-mravenec>

Obrázek 21: “Broučci“

Zdroj: BOČEK, Jaroslav. Jiří Trnka: historie díla a jeho tvůrce. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. České dějiny (SNKLU). s. 35.

Obrázek 22: *z knihy “Podzimní říkadla“*

Zdroj: TRNKA, Jiří a Klára TRNKOVÁ. *Podzimní říkadla*. Praha: Studio trnka, 2009. Jiří Trnka. ISBN 978-80-87209-43-1.

Obrázek 23: *z knihy “Zahrada“*

Zdroj: TRNKA, Jiří. *Zahrada*. 3. vydání. V Praze: Albatros, 1978.

Obrázek 24 - 26: *Z knihy “Cvrček a mravenci“*

Zdroj: NOVÁK, Jiří Zdeněk. *Cvrček a mravenci*. Vyd. 12., (V KK 1.). Ilustroval Vojtěch KUBAŠTA. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1822-9.

Obrázek 27: *Japonská rybka*

Zdroj: <https://collection.cmoa.org/objects/2e609a1f-5fd3-4e02-9384-3d986e11cad9>

Obrázek 28 - 30: Rotoreliéf, Detail, “Rotační skleněné desky“ 1920

Zdroj: CHALUPECKÝ, Jindřich. *Úděl umělce: duchampovské meditace*. Ilustroval Marcel DUCHAMP. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-050-2. s. 290-293

Obrázek 31: *Pohled na zavřenou skříňku*

Obrázek 32: *Pohled na otevřenou skříňku*

Obrázek 33 – 38: *6 jednotlivých obrázků – detaily*

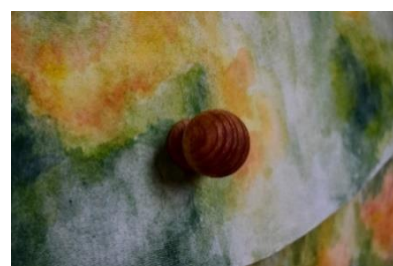
Obrázek 39: *Opracování dřeva*

Obrázek 40: *Nátěr*

Obrázek 41: *Dřevěná kostra pro otáčivý mechanismus*

- Obrázek 42:** *Kostrá s kolečky*
Obrázek 43: *Kostrá s kolečky II.*
Obrázek 44: *Kolečka, přední pohled*
Obrázek 45: *Kolečka a řetěz zezadu*
Obrázek 46: *Rozvržení hlavní desky*
Obrázek 47: *Detail klíčky na desce*
Obrázek 48: *Hlavní deska s otvory*
Obrázek 49: *Rozvržení nákresů na papíře*
Obrázek 50: *Malování akvarelem, 1.vrstvy*
Obrázek 51: *Dokončená hl. deska*
Obrázek 52: *Pohyblivá spodní kolečka*
Obrázek 53: *Řezání kruhové přední desky*
Obrázek 54: *Dokončená přední deska*
Obrázek 55: *Přepínač na audio*
Obrázek 56 – 61: *Návrhy instalace*

Obrazová příloha

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Volfová
Katedra:	Výtvarná výchova PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. Magdalena Adámková Turzová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020
Název práce:	Pohyblivé obrázky
Název v angličtině:	Moving pictures
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se věnuje zpracování pohyblivých obrázků formou jednoho objektu v podobě dřevěné skříňky s audionahrávkou pohádky. Tato skříňka obsahuje uvnitř pohyblivý mechanismus, který manuálně rozpohybuje děj odehrávající se v ilustracích a vyprávěný v doprovodné nahrávce. Tento mechanismus se otáčí pomocí kličky. Ilustrace jsou malovány akvarelem.</p> <p>Teoretická část se věnuje historii pohyblivých a prostorových obrázků, objektu a knize ve formě objektu, následně pohádkám a umělecké inspiraci.</p> <p>Praktická část se věnuje objektu, postupu tvorby, fotodokumentaci, přiblížení vyprávěné pohádky, a nakonec také instalaci.</p>
Klíčová slova:	Pop-up, ilustrace, objekt, kniha, pohádka, příběh, pohyblivé, mechanické
Anotace v angličtině	<p>The aim of this bachelor thesis is to create a wooden box containing moving pictures and an audio record of a fairytale. The box consists of a mechanism that allows the illustrations to move. The mechanism is rotated by a handle. The illustrations are painted with watercolor and are accompanied by a narrating record.</p> <p>The theoretical part of the thesis is focused on exploring the history of moving pictures, 3D pictures, the object and a book in a form of the object, followed by the history of fairytales and artistic inspiration.</p> <p>The practical part is focused on the object, the way of creation, photographic documentation, a closer look at the fairytale and the inspiration.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Pop-up, illustration, object, book, fairytale, story, movable, mechanical
Přílohy vázané v práci:	Anotace, CD
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	Český jazyk